

УДК 378:373.3/.5.091.12.011.3-051:78

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-91-4-208-222>

КОНЦЕПТ ПРОФЕСІЙНОГО СВІТОРОЗУМІННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПОСТНЕКЛАСИЧНОМУ ДИСКУРСІ

М. М. Ткач

ORCID 0000-0003-4868-7983

У статті проаналізовано концепт професійного світорозуміння майбутнього вчителя музичного мистецтва у контексті постнекласики. Виявлено, що цілісність даного концепту зумовлюється глибинним зв'язком з універсальними педагогічної культури: педагогічною картиною світу, художнім світоглядом та Я-концепцією вчителя музичного мистецтва й детермінується діалектичною єдністю його структурних компонентів: когнітивно-пізнавального (Я-розуміння), емоційно-ціннісного (Я-ставлення), діяльнісно-практичного (Я-поведінка) та професійно-рефлексивного (Я-рефлексія). Визначено, що розгортання змісту концепту у системі теоретичних суджень утворює цілісну динамічну педагогічну концепцію, ключовими блоками якої є: ціннісно-цільовий, теоретико-методологічний та конструктивно-технологічний.

Доведено, що у контексті постнекласичної методології розроблення педагогічної концепції має здійснюватися на основі підходів, принципів та методів постнекласичної дидактики. Обґрунтовано, що концепт професійного світорозуміння, маючи дуальну природу (світорозуміння як стан і світорозуміння як процес), з одного боку, пов'язаний із реалізацією базових принципів класичної (універсальної) освіти, а з іншого, – виступає своєрідним «конструктором» у процесі побудови нової постнекласичної освітньої моделі. З'ясовано, що професійне світорозуміння як сутнісна характеристика особистості, що формується у результаті освітнього впливу, має забезпечити здатність та готовність майбутніх фахівців виявляти унікальні смисли професії, проєктувати отримані знання через їх ціннісне розуміння у площину майбутньої професії й в подальшому конструювати музично-педагогічний простір відповідно до вироблених світоглядних переконань та ідеалів у контексті парадигми постнекласичної мистецької освіти.

Ключові слова: *концепт, професійне світорозуміння, майбутній вчитель музичного мистецтва, постнекласика, вища*

мистецька освіта, педагогічна концепція, постнекласична освітня модель.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Соціальні та духовні потрясіння кінця ХХ початку ХХІ століть, народження постіндустріального суспільства, що ґрунтується на таких світоглядних концептах як надскладність, невизначеність, непередбачуваність, мінливість, ризик тощо, прорив інформаційно-комунікаційних технологій практично у всі сфери життєдіяльності призвели до зміщення епіцентру всього людського буття до полюса нелінійності. Відчуття нестабільності сучасного світу, неможливість опису цього феномену у межах класичних теорій з їх лінійними уявленнями про розвиток і саморозвиток, нова динаміка соціокультурних явищ, що непомітно народжуються, швидко розвиваються й раптово стають зримими, формують іншу картину світу й світорозуміння. Як наслідок, відбуваються суттєві зміни в багатовіковій культурній традиції мислення, яка ґрунтувалася на концептах стабільності, врівноваженості й впорядкованості світу.

Це пов'язано, в першу чергу, з утвердженням нової системи цінностей постнекласичної науки й культури, що декларує принципово інші цінності, цілі, духовні орієнтації й критерії раціонального та актуалізує міждисциплінарні дослідження, об'єктами яких стають надскладні «людинорозмірні» системи, в яких людське начало виступає як самоцінність. Завдяки сумірності із якостями людського життєвого світу ці системи й, зокрема, система освіти характеризуються відкритістю й саморозвитком та зумовлюють необхідність враховувати людські смисли реальності. Концепція «постнекласичної наукової раціональності» (Стьопін, 2009) потребує якісно інших шляхів до інтерпретації сутності освіти, а саме: пошуку нових підходів до розуміння людини, оскільки саме знання стає «людиномірним», враховуючи положення нової філософії освіти – «людиноцентрованої», співвідноситься із ціннісно-смысловими настановами самого дослідника й закладає на цьому ґрунті, як зазначає Н. Алієва (2008), «методологію постнекласичної раціональності та постнекласичного стилю мислення» (с. 12) з метою відновлення втраченої цілісності людини.

Постнекласичні ідеї у сфері вищої мистецької освіти напряму взаємодіють з процесами професійного буття майбутніх учителів музичного мистецтва в парадигмі людиноцентризму. Наразі вища мистецька освіта функціонує як синергія різноманітних технологій і форм переробки інформації на особистісне професійне знання у контексті

нелінійного діалогу/полілогу. Головним лейтмотивом сучасних освітніх теорій все частіше стають мотиви суб'єктивності, екзистенційності, діалогічності, інтерпретації, які є характерними як для неklasичних, так і постнеklasичних структур. У зв'язку з цим, актуалізація проблеми духовно-ціннісного становлення особистості, яка осягає музичні цінності і створює нові у творчій діяльності передумови для формування у майбутніх учителів музичного мистецтва *цілісного професійного світорозуміння як феномену особистості у контексті постнекласики*. Як сутнісна характеристика особистості професійне світорозуміння має забезпечити здатність та готовність майбутніх фахівців виявляти унікальні ціннісні смисли професії, дозволить їм генерувати нові ідеї й швидше їх реалізовувати, експериментувати, керувати гнучкими міждисциплінарними проектами й в подальшому конструювати музично-педагогічний простір відповідно до вироблених світоглядних переконань та ідеалів у контексті парадигми постнеklasичної мистецької освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з уведенням у 1989 році В. Стьопіним до наукового обігу понять «постнекласика» й «постнеklasичний тип раціональності» (Стьопін, 2009), дослідження проблем становлення й розвитку постнеklasичної освіти та культури перебувають у стані постійної рефлексії (Алієва, 2008; Зязюн, 2008; Архіпова, 2011; Кремінь, 2011; Флієр, 2016; Харланова, 2017 та ін.). Протягом останніх двох десятиліть постнеklasичний дискурс у сфері музичного мистецтва та вищої мистецької освіти відбувається досить плідно, про що свідчать наукові праці Л. Лобової (2002); О. Рудницької (2005); О. Олексюк, М. Ткач, Д. Лісуна (2003); С. Соломахи (2013); О. Вознюка (2016); Л. Бондаренко (2017) та ін.

Аналіз наукових праць засвідчує, що у контексті постнеklasичного дискурсу у вищій мистецькій освіті особливо актуалізуються питання щодо того, яким чином сучасна класична (універсальна) освіта має корелюватися з базовими світоглядними концептами постнекласики: невизначеністю, варіативністю, нелінійністю, ірраціоналізмом тощо. Дуже гостро постають проблеми концептуалізації духовно-світоглядних стратегій та ціннісно-цільових орієнтацій наукового пізнання у змісті вищої мистецької освіти. Проте, наразі залишається не вирішеним коло питань саме в частині дослідження концепту професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва у постнеklasичних реаліях, тому розгляду цієї проблеми й присвячується означена стаття.

Мета статті – дослідити концепт професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва у контексті постнеklasичного дискурсу.

Відповідно до мети **основними завданнями** статті є: розкрити сутність поняття «концепт» з огляду на множинність його тлумачень та інтерпретацій; визначити структуру професійного світорозуміння особистості та з'ясувати, якими чинниками зумовлена цілісність даного концепту; розкрити ключові блоки педагогічної концепції, що утворюються внаслідок розгортання змісту концепту у системі теоретичних суджень; довести необхідність упровадження у зміст вищої мистецької освіти підходів, принципів та методів постнекласичної дидактики для побудови нової постнекласичної освітньої моделі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі та довідкових виданнях слово *концепт* (від лат. *conceptus* – поняття, задум) є багатозначним поняттям та має багато різних інтерпретацій. Свого часу він виник як «термін середньовічної схоластичної філософії і логіки, що позначав загальне в одиничних предметах, на основі якого виникає поняття, виражене словом. ... У сучасній філософії під концептом розуміють поняття-ідею, що містить у собі певний підхід до дійсності. Розгортання змісту концепту у системі суджень утворює концепцію» (Філософський енциклопедичний словник, 2002, с. 300). На думку Р. Павільоніса (1986), процес концептуалізації об'єктів і явищ навколишньої дійсності полягає у «виділенні об'єкта з низки інших, створенні його ментального образу (сукупності знань, понять, уявлень про нього)» (с. 183), тому концепти можна визначити як «сенси, які складають когнітивно базисні думки і знання» (так само, с. 185).

Зазначимо, що концепт, на відміну від терміну (з лат. *terminus* – кордон, межа), не дивлячись на схожість цих понять, не є терміном у строгому розумінні цього слова. Так, Л. Нікіфорова та А. Конєва (2011) звертають увагу на те, що «концепт не втратив загадковості слова-образа (як це акцентує лінгвокультурологія), і його «недомовленість» володіє інтелектуальним стимулюючим ефектом», адже «концепт побудований як шифр, код, а це означає, що процедура концептуалізації є загадкою-відгадкою цього коду, за- або де-шифрування. Кожний концепт відсилає до різних наукових проблем, апелює до безлічі ідей та образів, він опиняється в центрі *можливих* полів концептуалізації. Причому ці поля, одного разу зашифровані, стають полігоном для безкінечного числа дешифрувань, припускаючи, більш того, провокуючи, множинність інтерпретацій, кожна з яких істина. ... Концепт має становлення, причому з урахуванням безкінечності інтерпретацій, становленню цьому не має кінця» (с. 7).

У дослідженні С. Неретіної, В. Абущенко та Н. Кацук (2002-2019) наводиться розуміння концепту як буттєво-культурне, а не спеціально-дисциплінарне формоутворення; головне у концепті – багатомірність і

дискретна цілісність смислу, що існує в деякому культурному просторі та має схильність до трансляції з одної предметної сфери в іншу. Так, у контексті постнекласичної методології, на думку авторів, активне залучення концептів та їх використання поряд з поняттями може розглядатися як ознака подальшого розвитку раціональної моделі інтелекту і розширення самого уявлення про раціональність. Застосування концептів з їхньою різноплановою «синтетичною» структурою дозволяє включати у філософські роздуми не тільки абстрактне поняття «суб'єкт», а й концепт «людини, здатної мислити та пізнавати» в єдності його когнітивних задач та можливостей, загальних цілей, ціннісних орієнтацій, комунікаційних зв'язків та інших параметрів (Неретіна, Абущенко, Кацук, 2002-2009).

З урахуванням викладеного вище зазначимо, що розгортання змісту концепту у системі теоретичних суджень утворює цілісну динамічну педагогічну концепцію, системоутворювальними чинниками якої є: присутність головної ідеї, що розкриває авторську позицію; системність викладу у послідовному розкритті ключових блоків концепції (ціннісно-цільового, теоретико-методологічного та конструктивно-технологічного); забезпечення логіки дослідження у розробці концепції від теоретичного обґрунтування до практичної реалізації основних її положень.

Провідною ідеєю концепції нашого дослідження є положення про те, що концепт *професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва* є цілісним динамічним системним утворенням, що об'єднує та синтезує в собі професійні знання, погляди й переконання, емоційно-ціннісні судження та практичний досвід майбутніх фахівців, визначає їхнє ставлення до професії і до самих себе як суб'єктів професійної діяльності, зумовлює розуміння ними світу музично-педагогічних цінностей і своєї творчості у музично-педагогічній сфері. Концепт професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва визначається гуманістичною спрямованістю й виявляє органічний взаємозв'язок з універсаліями педагогічної культури: педагогічною картиною світу, художнім світоглядом та Я-концепцією вчителя музичного мистецтва, про що було детально проаналізовано у наших попередніх дослідженнях (Ткач, 2014). Цілісність професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва забезпечується тим, що воно проектується на кожному з наведених вище універсалій, знаходить в них своє специфічне відображення та виступає як результат рефлексії над ними в системі онтологічних, ціннісно-смыслових та методологічних координат.

Для реалізації провідної ідеї концепція дослідження містить три взаємопов'язаних блоки: ціннісно-цільовий, теоретико-методологічний та конструктивно-технологічний.

Ціннісно-цільовий блок, по-перше, розкриває соціокультурну складову концепції, що пов'язано із загальними тенденціями щодо «окультурення» змісту освіти, розгляду її як феномену і частини культури, виявлення сучасних постнекласичних імперативів у контексті нового розуміння цілей та функцій вищої мистецької освіти як способу передачі ціннісно-смыслового культурного континууму тощо; по-друге, забезпечує реалізацію ціннісно-смыслової траєкторії до інтерпретації концепту професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва, цілісність якого зумовлюється глибинним зв'язком з універсаліями педагогічної культури та детермінується діалектичною єдністю його компонентів: когнітивно-пізнавального (Я-розуміння), емоційно-ціннісного (Я-ставлення), діяльнісно-практичного (Я-поведінка) та професійно-рефлексивного (Я-рефлексія).

Когнітивно-пізнавальний компонент (Я-розуміння) досліджуваного феномену відображає характер пізнавальної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва щодо своєї професії й проявляється в усвідомленні та розумінні себе фахівцем у професійній діяльності. *Емоційно-ціннісний* компонент (Я-ставлення) професійного світорозуміння виступає як провідний в аксіогенезі особистості, так як пов'язаний з емоційною оцінкою та ставленням майбутнього фахівця до своєї професії та до самого себе в ній. *Діяльнісно-практичний* компонент (Я-поведінка) характеризує поведінковий аспект професійного світорозуміння в контексті інтеграції різних видів музичної діяльності та відображає рівень практичної готовності і творчої активності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Професійно-рефлексивний* компонент (Я-рефлексія) професійного світорозуміння відображає здатність майбутніх учителів музичного мистецтва до педагогічної рефлексії, виникає у процесі становлення їхнього унікального досвіду й виявляється у результаті взаємодії зі смислами професії. Діалектичне поєднання структурних компонентів надає цілісності й фундаментальності концепту професійного світорозуміння, охоплюючи результативні уявлення фахівців з музичного мистецтва про смисл їх буття у майбутній професійній діяльності й скерує до ціннісних аспектів музично-педагогічної діяльності.

Теоретико-методологічний блок, який ґрунтується на провідних теоріях, ідеях, дефініціях, покладених в основу розуміння сутності явища, що досліджується, охоплює теоретичні основи (концептуалізація та уточнення змісту основних понять) і передбачає: категоріальний аналіз проблеми професійного світорозуміння особистості, його функціональну характеристику, аналіз етапності формування професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах. Даний блок,

актуалізуючи пошуки нової методології вищої мистецької освіти, охоплює комплекс та взаємодію *підходів* до концептуалізації теоретико-методологічних засад формування професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах, а саме: онтологічного, антропологічного, культурологічного, компетентнісного, феноменолого-герменевтичного, системно-синергетичного й виокремлює нові методологічні *принципи постнекласичної дидактики*: людиномірність, нелінійність, нестійкість, ймовірність, синергізм, варіативність, діалогічність, динамічність та ін.

Конструктивно-технологічний блок як практичний аспект реалізації концепції передбачає розроблення технології формування професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва, проведення експертизи її якості з подальшим упровадженням в освітній процес університетів, у структурі яких функціонують інститути та факультети мистецтв. Важливим аспектом розроблення й впровадження технології є забезпечення процесу наступності формування професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва, що передбачає поетапне поглиблення підготовки кожного студента з урахуванням особливостей індивідуального комплексу як загальних, так і спеціальних музичних здібностей студентів.

За своєю суттю та функціональною спрямованістю дана технологія, на нашу думку, сприятиме підвищенню культуроємності навчальних дисциплін, у тому числі й музичних, тобто поглибленню культурної компоненти у змісті вищої мистецької освіти. Головним смислоутворювальним чинником реалізації даного принципу є присвоєння та рефлексивне осмислення людиною цінностей культури з метою виявлення в них особистісних смислів, при цьому знання розглядаються як цінність особистісного значення. У зв'язку з цим, у музично-педагогічному процесі вищої школи актуалізуються завдання щодо наповнення його новим змістом, посилення компоненти неформальних педагогічних практик шляхом «виявлення та розкриття культурфілософського потенціалу унікальної постнекласичної ситуації» (Архіпова, 2012, с. 9) синтезу як класичних, так і низки некласичних підходів (феноменологічного, герменевтичного та ін.) у викладацькій діяльності, поєднання як традиційних, так і інноваційних методів навчання: феноменологічний діалог/полілог, метод герменевтичного аналізу, «уживання» (дивінації), «вчування» у внутрішній світ Іншого, рефлексії, саморозуміння та ін., упровадження яких пов'язано із посиленням суб'єктивного начала процесу пізнання.

Наведені підходи й методи мають активізувати творчо-пошукову діяльність студентів, стимулювати інтенсивний розвиток таких психічних функцій як інтелект, емоції, уява, фантазія, креативність та ін., що позитивно впливатиме на весь комплекс психофізіологічних детермінант музикальності особистості. Уведення цих методів у фахову підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва напряму пов'язано з детермінацією таких процесів як: духовна інтерпретація тексту музичного твору з точки зору об'єктивованих у ньому культурних смислів і значень; осягнення та осмислення явищ мистецтва шляхом розуміння не тільки на раціональному, а й на емоційному, духовному рівнях пізнання дійсності; набуття герменевтичного досвіду та його усвідомлення як унікального і неповторного прояву людської суб'єктивності тощо (Ткач, Бондаренко, 2017).

У дослідженні О. Харланової (2017) зазначається, що розроблення педагогічної концепції здійснюється на основі відповідних принципів і методів. Окрім загально визнаних принципів системності, цілісності, культуровідповідності, зв'язку теорії з практикою та ін., автор виокремлює принципи, що ґрунтуються на діалектичній логіці, теорії систем і синергетики, а саме: доповняльності, системогенезу та синергізму, які, в свою чергу, «визначають вибір методів побудови концепції, а саме: метод дуальних опозицій, генетично-конструктивний метод» (с. 110). Зокрема, «метод дуальних опозицій (О. Ахієзер) забезпечує реалізацію принципу доповняльності ... Він передбачає виділення ключової дуальної опозиції і аналіз процесів, що протікають між її полюсами» (так само). Зокрема, автор виділяє опозицію «статика-динаміка», що є суттєво важливим у контексті нашого дослідження.

Аналізуючи категорію «світорозуміння» як одну із найважливіших підструктур світогляду (поряд із «світоуявленням», «світовідчуттям», «світоспогляданням» та ін.), О. Разов (1999) визначає, що світорозуміння як система є цілісним феноменом, не дивлячись на те, що за своєю природою є двоїстим, так як включає статичну (світорозуміння-стан) й динамічну (світорозуміння-процес) сторони, які перебувають в діалектичній єдності (с. 17). Екстраполюючи концепцію О. Разова щодо двоїстої природи світорозуміння у контекст нашого дослідження та застосовуючи *метод дуальних опозицій*, про який зазначалося вище, визначаємо, що концепт професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва як системне утворення має дуальну природу, оскільки органічно поєднує в собі дві підсистеми: статичну (світорозуміння як стан) і динамічну (світорозуміння як процес). *Статичний* аспект концепту професійного світорозуміння має онтологічне підґрунтя, співвідноситься із раціональною

компонентою педагогічної картини світу, визначає стиль мислення педагога на концептуальному рівні та пов'язаний із реалізацією базових принципів класичної (універсальної) освіти. *Динамічний* аспект концепту професійного світорозуміння як комплекс актів пізнання та самопізнання особистості, що пов'язаний з ціннісно-смісловими та методологічними характеристиками, є своєрідним «конструктором» у процесі побудови нової системи знань й визначається принципами стилю нового педагогічного мислення: діалогічність, співпричетність, іншодомінантність, емпатія, толерантність, розуміння тощо, які є співвимірними до гуманітарної природи людини у контексті постнекласики.

Як зазначалося вище, у дослідженні О. Харланової (2017) також виділяється й «генетично-конструктивний метод (В. Смирнов, В. Стьопін, В. Швирьов)», який «дозволяє реалізувати принципи системогенезу і синергізму. Він передбачає побудову і розгортання теорії шляхом конструювання ідеальних теоретичних об'єктів та мисленневих експериментів з ними» (с. 110). Даний метод є суттєво важливим для конструювання нової постнекласичної освітньої моделі, в якій «цілями освіти та її призначенням стає передача не просто готових пакетів знань, ... а патернів культури, призначених формувати світорозуміння, світовідчуття і світогляд Людини переходу» (Алієва, 2008, с. 13), тобто в умовах постнекласики.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи результати нашого дослідження, ми дійшли наступних висновків: концепт професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва у контексті постнекласики є цілісним динамічним системним утворенням, визначається гуманістичною спрямованістю й виявляє органічний взаємозв'язок з універсальними педагогічної культури: педагогічною картиною світу, художнім світоглядом та Я-концепцією вчителя музичного мистецтва; цілісність даного концепту зумовлюється глибинним зв'язком з універсальними педагогічної культури та детермінується діалектичною єдністю його структурних компонентів: когнітивно-пізнавального (Я-розуміння), емоційно-ціннісного (Я-ставлення), діяльнісно-практичного (Я-поведінка) та професійно-рефлексивного (Я-рефлексія); розгортання змісту концепту у системі теоретичних суджень утворює цілісну динамічну педагогічну концепцію, ключовими блоками якої є: ціннісно-цільовий, теоретико-методологічний та конструктивно-технологічний; у контексті постнекласичної методології розроблення педагогічної концепції здійснюється на основі підходів, принципів та методів постнекласичної дидактики; маючи дуальну природу (світорозуміння як стан і світорозуміння як процес), концепт професійного світорозуміння, з одного

боку, пов'язаний із реалізацією базових принципів класичної (універсальної) освіти, а з іншого, – виступає своєрідним «конструктором» у процесі побудови нової постнекласичної освітньої моделі; як сутнісна характеристика особистості професійне світорозуміння, що формується у результаті освітнього впливу, має забезпечити здатність та готовність майбутніх фахівців виявляти унікальні ціннісні смисли професії відповідно до вироблених світоглядних переконань та ідеалів у контексті парадигми постнекласичної мистецької освіти.

Відповідно до логіки проведення наукового дослідження, у подальших наших роботах буде проведено педагогічну діагностику щодо рівнів сформованості означеного феномену у студентів Інститутів та факультетів мистецтв університетів з метою розроблення й впровадження в освітній процес зазначених закладів вищої освіти технології формування професійного світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва.

Література

1. Алиева Н. З. Постнеклассическое естественнонаучное образование : концептуальные и философские основания: монография. Москва : Издательство «Академия Естествознания», 2008. С. 12-13.
2. Архипова О. В. Идея образования в контексте постнеклассической культуры: автореф. дис. ... д-ра фил. наук : 24.00.01. Санкт-Петербург, 2012. 49 с.
3. Вознюк О. В. Нова постнекласична парадигма мистецької освіти. *Актуальні питання мистецької педагогіки*: зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. Хмельницький : ТОВ Поліграфіст, 2016. Вип. 5. С. 8 – 14.
4. Язюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: Вид. від ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
5. Концепты культуры и концептосфера культурологии : коллективная монография / Под ред. Л. В. Никифоровой, А. В. Коневоy. Санкт-Петербург : Астерион, 2011. 381 с.
6. Кремінь В. Г. Сучасний навчальний процес як синергетична система. *Освітні реформи : місія, дійсність, рефлексія*: монографія / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, В. Огнев'юка та ін. Київ : ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2013. С. 21 – 46.
7. Лобова Л. Г. Синергетика музыкальной педагогики. Воронеж : ВГПУ, 2002. 136 с.
8. Неретина С. С., Абущенко Н. Л., Кацук Н. Л. Концепты. *Гуманитарная энциклопедия: Концепты*. Центр гуманитарных технологий, 2002 – 2019 (последняя редакция 23.04.2019). URL : <http://gtmarket.ru/concepts/6888> (дата звернення : 05.09.2019).
9. Олесюк О. М., Ткач М. М., Лісун Д. В. Герменевтичний підхід у вищій мистецькій освіті: колект. монографія. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 164 с.

10. Олексюк О. М. Розвиток духовного потенціалу особистості у постнекласичній мистецькій освіті : монографія. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. 192 с.
11. Павилёнис Р. И. Проблема смысла: современный логико-философский анализ языка. Москва : Мысль, 1986. 286 с.
12. Разов О. С. Системный анализ проблемы миропонимания: дисс. ... канд. фил. наук : 09.00.01 / Иваново, 1999. 267 с.
13. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна та мистецька : навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.
14. Соломаха С. О. Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичного мистецтва та світової художньої культури : посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 158 с.
15. Степин В. С. Классика, неклассика, постнеклассика : критерии различения. *Постнеклассика: философия, наука, культура* : Коллективная монография / отв. ред. Л. П. Киященко, В. С. Степин. СПб. : Издательский дом «Мирь», 2009. С. 249 – 295.
16. Ткач М. М. Універсалії педагогічної культури в структурі професійного світорозуміння майбутнього вчителя музики. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія*: зб. статей. Ялта: РВВ КГУ, 2014. Вип. 45. Ч. 3. С. 227-233.
17. Ткач М. М., Бондаренко Л. А. Герменевтичні методи у фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Вип. 37(3), Том II (22): *Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання»*. Київ: Гнозис, 2017. С. 114 – 123.
18. Філософський енциклопедичний словник / Шинкарук В. І. [та ін.]. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
19. Флиер А. Я. Модель культурной типологии: классическая, неклассическая и постнеклассическая культуры. *Информационный гуманитарный портал «Знание. Понимание. Умение»*, 2016. № 1. URL : http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2016/1/Flier_Cultural-Typology-Model/ (дата звернення : 30.08.2019).
20. Харланова Е. М. Педагогическая концепция с позиций постнеклассической науки: структура, функции, методы. *Вестник Челябинского педагогического университета. Педагогические науки*. Челябинск, 2017. № 3. С. 107 – 112.

References

1. Alieva, N. Z. (2008). *Postneklassicheskoe estestvennonauchnoe obrazovanie: kontseptual'nye i filosofskie osnovaniya*: monografiya [Post-nonclassical science education: conceptual and philosophical foundations: monograph]. Moscow: Akademiya Estestvoznaniya (rus).
2. Arkhipova, O. V. (2012). *Ideya obrazovaniya v kontekste postneklassicheskoy kul'tury* [The idea of education in the context of post-non-classical culture]. (Abstract Doctor's Thesis in Philosophy). Saint-Petersburg (rus).
3. Vozniuk, O. V. (2016). Nova postneklasychna paradyhma mystetskoyi osvity [The New Post-Classical Art Education Paradigm.]. *Aktualni pytannya mystetskoi*

- pedagogiky*: zb. nauk. prats', # 5, 8–14. I. M. Shorobura (Ed.). Khmelnytskyi: TOV Poligrafist. (ukr).
4. Ziazuiun, I. A. (2008). *Filosofiya pedahohichnoyi diyi*: monohrafiya [*The philosophy of pedagogical action*: monograph]. Cherkasy: Vyd. vid ChNU imeni Bogdana Khmel'nyts'kogo (ukr).
 5. Nikiforova, L. V., & Koneva, A. V. (2011). *Kontsepty kul'tury i kontseptosfera kul'turologii*: kollektivnaya monografiya [*Concepts of culture and the conceptual sphere of culturology*: a collective monograph]. Saint Petersburg: Asterion (rus).
 6. Kremin', V. G., Levovytskyi, T., & Ogneviuk, V. et al. (2013). Suchasnyy navchal'nyy protses yak synerhetychna systema. [Modern educational process as a synergistic system]. *Osvitni reformy: misiya, diysnist', refleksiya*: monohrafiya. Kyiv: TOV "Vydavnyche pidpriemstvo "EDELVEIS" (ukr).
 7. Lobova, L. G. (2002). *Sinergetika muzykalnoi pedagogiki* [*Synergetics of music pedagogy*]. Voronezh: VGPU (rus).
 8. Neretina, S. S., Abushchenko, N. L., & Katsuk, N. L. (2002). Kontsepty [Concepts]. *Humanitarnaia entsyklopedia: Kontsepty*. Tsentri humanitarnykh technologii, 2002 – 2019 (last revised 23.04.2019). Retrieved from <http://gtmarket.ru/concepts/6888> (date of appeal: 05.09.2019) (rus).
 9. Oleksiuk, O. M., Tkach, M. M., & Lisun, D. V. (2013). *Hermenevtychnyy pidkhid u vyshchiiy mystets'kyy osviti*: kolekt. monohrafiya [*A hermeneutical approach in higher art education*: collective monograph]. Kyiv: Kyiv B. Grinchenko University (ukr).
 10. Oleksiuk, O. M. (2017). *Rozvytok dukhovnoho potentsialu osobystosti u postneklasychniy mystets'kyy osviti*: monohrafiya [*The development of the spiritual potential of the individual in post-classical art education*: monograph]. Kyiv: Kyiv B. Grinchenko University (ukr).
 11. Pavilionis, R. I. (1986). *Problema smysla: sovremennyy logiko-filosofskiy analiz yazyka* [*The problem of meaning: modern logical and philosophical analysis of the language*]. Moscow: Mysl' (rus).
 12. Razov, O. S. (1999). *Sistemnyi analiz problem miroponimania* [*System analysis of the problem of worldview*]. (Candidate's Thesis in Philosophy). Ivanovo (rus).
 13. Rudnytska, O. P. (2005). *Pedahohika: zahal'na ta mystets'ka*: navchalnyi posibnyk [*Pedagogy: general and artistic*: study guide]. Ternopil': Navchalna knyga – Bogdan (ukr).
 14. Solomakha, S. O. (2013). *Rozvytok pedahohichnoyi maysternosti vykladachiv muzychnoho mystetstva ta svitovoyi khudozhn'oyi kul'tury*: posib. [*Development of pedagogical skills of teachers of music art and world art culture*: guide]. Kirovograd: Imeks-LTD (ukr).
 15. Stepin, V. S. (2009). Klassika, neklassika, postneklassika: kriterii razlicheniia [Classics, non-classics, post-non-classics: criteria for distinguishing]. *Postneklassika: filofia, nauka, kultura*: kollektivnaia monografia. L. P. Kiiashchenko, & V. S. Stepin (Eds.). Saint Petersburg: Izdatelskii dom "Mir" (rus).
 16. Tkach, M. M. (2014). Universalii pedahohichnoyi kul'tury v strukturi profesiynoho svitorozumynnya maybutn'oho vchytelya muzyky [Universals of pedagogical culture in the structure of the professional worldview of a future music teacher]. *Problemy*

- suchasnoyi pedahohichnoyi osvity*, #45, ch. 3, 227. Ser.: Pedahohika i psykholohiya: zb. statey, Yalta: RVV KGU (ukr).
17. Tkach, M. M., & Bondarenko, L.A. (2017). Hermenevtychni metody u fakhoviy pidhotovtsi maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva [Hermeneutic methods in the training of the future teacher of musical art]. *Humanitarnyy visnyk DVNZ "Pereyaslav-Khmel'nyts'kyu pedahohichnyy universytet imeni Hryhoriya Skovorody"*, # 37(3), Vol. II (22): *Tematychnyi vypusk "Mizhnarodni Chelpanivs'ki chytannia"*, 114 – 123. Kyiv: Gnozys (ukr).
 18. Shynkaruk, V.I. et al. (Eds.). (2002). *Filosofs'kyu entsyklopedychmyy slovnyk [Philosophical Encyclopedic Dictionary]*. Kyiv: Abris (ukr).
 19. Flier, A. Ya. (2016). Model kulturnoi tipologii: klassicheskaya, neklassicheskaya i postneklassicheskaya kul'tury [Model of cultural typology: classical, non-classical and post-non-classical culture]. *Informatsionnyi humanitarnyi portal "Znanie. Ponimanie. Umenie"*, # 1. Retrieved from http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2016/1/Flier_Cultural-Typology-Model/ (date of appeal: 30.08.2019) (rus).
 20. Kharlanova, E. M. (2017). Pedagogicheskaya kontseptsiya s pozitsiy postneklassicheskoy nauki: struktura, funktsii, metody. [Pedagogical concept from the standpoint of post-non-classical science: structure, functions, methods]. *Vestnik Chelyabinskogo pedagogicheskogo universiteta. Pedagogicheskie nauki*, # 3, 107–112. Chelyabinsk (rus).

КОНЦЕПТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МИРОПОНИМАНИЯ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В ПОСТНЕКЛАССИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

М. М. Ткач

В статье проанализирован концепт профессионального миропонимания будущего учителя музыкального искусства в контексте постнеклассики. Выявлено, что целостность данного концепта обуславливается глубинной связью с универсалиями педагогической культуры (педагогической картиной мира, художественным мировоззрением и Я-концепцией учителя музыкального искусства), а также детерминируется диалектическим единством его структурных компонентов: когнитивно-познавательного (Я-понимание), эмоционально-ценностного (Я-отношение), деятельностно-практического (Я-поведение) и профессионально-рефлексивного (Я-рефлексия). Определено, что развертывание содержания концепта в системе теоретических суждений образует педагогическую концепцию, ключевыми блоками которой являются: ценностно-целевой, теоретико-методологический и конструктивно-технологический.

Доказано, что в контексте постнеклассической методологии разработка педагогической концепции должна осуществляться на основе подходов, принципов и методов постнеклассической дидактики. Обосновано, что концепт профессионального миропонимания, имея дуальную природу (миропонимание как

состояние и миропонимание как процесс), с одной стороны, связанный с реализацией базовых принципов классического (универсального) образования, а с другой, – выступает как своеобразный «конструктор» в процессе построения новой постнеклассической образовательной модели.

Выяснено, что профессиональное миропонимание как сущностная характеристика личности, формирующаяся в результате образовательного влияния, должно обеспечить способность и готовность будущих специалистов выявлять уникальные смыслы профессии, проектировать полученные знания через их ценностное понимание в плоскость будущей профессии и в дальнейшем конструировать музыкально-педагогическое пространство в соответствии с выработанными мировоззренческими убеждениями и идеалами в контексте парадигмы постнеклассического художественного образования.

Ключевые слова: концепт, профессиональное миропонимание, будущий учитель музыкального искусства, постнеклассика, высшее художественное образование, педагогическая концепция, постнеклассическая образовательная модель.

THE CONCEPT OF PROFESSIONAL WORLD VIEW OF A FUTURE MUSIC ART TEACHER IN POST-NONCLASSICAL DISCOURSE

M. M. Tkach

In the article, the concept of professional world view of future of music art teachers in the context of post-nonclassics has been analyzed. It has been revealed that the integrity of this concept is attributed to a deep connection with the universals of pedagogical culture: pedagogical picture of the world, artistic worldview and self-concept of a music art teacher, and is determined by the dialectical unity of its structural components: cognitive-perceptive (self-perception), emotional-value-based (self-attitude), activity-practical (self-behavior) and professional-reflexive (self-reflection). It has been determined that the development of the concept content in the system of theoretical assertions forms a coherent dynamic pedagogical concept, the key blocks of which are: value-based-goal-oriented, theoretical-methodological and structural-technological.

It has been proved that in the context of the post-nonclassical methodology the development of the pedagogical concept should be based on the approaches, principles and methods of post-nonclassical didactics. It has been substantiated that the concept of professional worldview, having a dual nature (worldview as a state and worldview as a process), on the one hand, is associated with the implementation of the basic principles of classical (universal) education, and on the other hand - acts as a kind of "designer" in the process of construction a new post-nonclassical educational model. It has been found out that professional worldview as an essential characteristic of a personality, formed as a result of educational influence, should ensure the ability and willingness of future specialists to identify the unique meanings of the profession, to project the acquired knowledge through their value-based understanding into the sphere of the future

profession and to construct music-pedagogical space in accordance with the developed worldviews and ideals in the context of the post-nonclassical art education paradigm.

Key words: *Concept, professional worldview, a future music art teacher, post-nonclassics, higher artistic education, educational concept, post-nonclassical educational model.*

Ткач Марія Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України (м. Київ, Україна). E-mail: m.m.tkach1@gmail.com

Tkach Mariia Mykhailivna – PhD in Education, Associate Professor, Doctoral Student of the Department of Pedagogical Education Content and Technologies of Ivan Ziazium Institute of Pedagogical Education and Adult Education Ukraine National Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine). E-mail: m.m.tkach1@gmail.com